

اوقات فراغ

مقدمه

کتابخانه عمومی، کتابخانه‌ای است که توسط حکومت‌های مرکزی یا محلی یا توسط سازمان‌های وابسته به آن‌ها تأسیس و حمایت مالی می‌شود تا مواد خواندنی را بدون تعصب و تبعیض در دسترس کلیه علاقه‌مندان قرار دهد.

(Guide Lines, 1986,1)

از آن جا که خدمات کتابخانه عمومی براساس تساوی دسترسی به اطلاعات برای همه افراد جامعه شکل گرفته است، بدون در نظر گرفتن سن، نژاد، جنسیت، مذهب، ملیت، زبان یا موقعیت اجتماعی، تنها نهاد فرهنگی-اجتماعی است که مجرای مناسب برای توزیع اطلاعات و دسترسی به دانش برای همه، با حداقل هزینه است.

دست نامه کتابخانه‌های عمومی اهداف آن را چنین بر می‌شمارد: «ایجاد فرهنگ، آموزش، اطلاعات، سرگرمی، فرصت‌های تحقیقاتی و ایجاد ارتباط بین مردم و سازمان‌ها و نهادهای

جامعه». (Gervasi, Seibt, 1988, 6)

یکی از گروه‌های بزرگ استفاده کننده از کتابخانه عمومی، کودکان و نوجوانان در مقاطع مختلف تحصیلی‌اند، به ویژه در فصل تابستان که معمولاً کتابخانه عمومی در کنار سایر خدمات، فعالیت‌های جانبی فراوانی را ترتیب می‌دهد.

کتابخانه عمومی

مجرای مناسب برای

توزیع اطلاعات و

دسترسی به دانش

برای همه، با حداقل

هزینه است.

رسالت کتابخانه عمومی

طبق بیانیه یونسکو در سال ۱۹۹۴، کتابخانه عمومی مرکز و محلی برای کسب دانش و یادگیری مداوم است و به تصمیم‌گیری مستقل و توسعه فرهنگی افراد و گروه‌های اجتماعی کمک می‌کند. رسالت‌های کلیدی که در هسته خدمات کتابخانه عمومی قرار دارند عبارت‌اند از:

- ۱- ایجاد و تقویت عادات مطالعه در کودکان از سنین کودکی؛
- ۲- حمایت از فرد و خودآموزی به میزان آموزش رسمی در تمام سطوح؛
- ۳- ایجاد فرصت‌هایی برای گسترش خلاقیت شخصی؛

دکتر زهرا میرحسینی

ت و کتابخانه عمومی

یونسکو، ۱۳۷۴، ۱۰۸)

با توجه به رسالت‌های فوق، می‌توان چنین نتیجه گرفت که کتابخانه عمومی می‌تواند نقش مهمی در سازندگی کودکان و نوجوانان ایفا نماید. متأسفانه مردم ما درباره کتابخانه‌ها بسیار کم می‌دانند و این به علت عدم تبلیغ وسیع درباره خدمات کتابخانه‌ها از سویی و عدم حضور فعال کتابخانه‌ها از سوی دیگر است. اگر در هر محله‌ای یک کتابخانه عمومی وجود داشته باشد و حضور خود را تبلیغ کند، مردم برای برآوردن نیازهای مطالعاتی خویش به آن جا مراجعه می‌کنند و فرهنگ مراجعه به کتابخانه، منجر به رشد فرهنگی جامعه می‌شود.

خدمات کتابخانه عمومی

کتابخانه عمومی خدمات گوناگونی به سطوح مختلف جامعه ارائه می‌کند، از جمله: ارائه خدمات به کودکان و نوجوانان، نوسوادان، نابینایان، زندانیان و سایر قشرهای جامعه. حمایت از کتابخانه‌های آموزشگاهی و امانت دادن

۴- تحریک تخیل و آفرینندگی

کودکان و نوجوانان؛

۵- ارتقای آگاهی از میراث

فرهنگی، قدردانی از هنرها، دستاوردهای علمی و اختراعات؛

۶- ایجاد امکان دسترسی به

اصطلاحات فرهنگی تمام هنرهای نمایشی؛

۷- ترویج گفت و گوی بین

فرهنگی و توجه به اختلافات فرهنگی؛

۸- حمایت از رسوم و سنت‌های

شفاهی؛

۹- تأمین دسترسی شهروندان به

تمام انواع اطلاعات جامعه؛

۱۰- ارائه اطلاعات کافی برای

سرمایه‌گذاران اقتصادی و بازرگانی

محلی، انجمن‌ها و گروه‌های علاقه‌مند؛

۱۱- تسهیل گسترش اطلاعات و

مهارت‌های سواد کامپیوتری؛

۱۲- حمایت و مشارکت در

فعالیت‌ها و برنامه‌های سوادآموزی برای

تمام گروه‌های سنی و راه‌اندازی این گونه

فعالیت‌ها در صورت لزوم. (بیانیه)

کتابخانه عمومی مرکز

و محلی برای کسب

دانش و یادگیری مداوم

است و به تصمیم‌گیری

مستقل و توسعه

فرهنگی افراد و

گروه‌های اجتماعی

کمک می‌کند.

مجموعه‌های چرخشی به نمایندگی آموزشگاه نیز از وظایف و خدمات کتابخانه عمومی محسوب می‌شود.

انواع کتابخانه عمومی

در ایران، قانون تأسیس کتابخانه‌های عمومی در شهرها در سال ۱۳۴۴ به تصویب رسید. از آن هنگام تاکنون کتابخانه‌های عمومی تحت پوشش سازمان‌های مختلف به ارائه خدمات به جامعه مشغول‌اند، از جمله: کتابخانه‌های عمومی تحت پوشش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، کتابخانه‌های قانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، کتابخانه‌های عمومی فرهنگسراها، تحت پوشش سازمان فرهنگی - هنری شهرداری، کتابخانه‌های مساجد، تحت پوشش ستاد رسیدگی به امور مساجد و کتابخانه‌های عمومی وقفی مانند آستان قدس رضوی یا کتابخانه ملک.

در تمام انواع این کتابخانه‌ها فعالیت‌هایی برای کودکان و نوجوانان صورت می‌گیرد.

کتابخانه‌های قانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

این کتابخانه‌ها که از آن‌ها تحت عنوان «مراکز فرهنگی - هنری قانون» نام برده می‌شود نیز در سال ۱۳۴۴ تأسیس شدند. به عبارتی بخش کودکان کتابخانه‌های عمومی کشور به صورت

مستقل به کانون سپرده شد (در حال حاضر نیز کتابخانه‌های عمومی از ۱۲ سال به بالا و کتابخانه‌های کانون از ۶ سال تا ۱۶ سال را به عضویت می‌پذیرند).

هدف کانون ایجاد امکانات لازم برای رشد و پرورش فکر و استعدادها، کودکان و نوجوانان و کمک به پر کردن اوقات فراغت آن‌ها به صورت سازنده است. کانون در این راستا فعالیت‌های مختلفی را انجام می‌دهد.

کتابخانه‌های کانون فعالیت‌هایی چون قصه‌گویی، شعرخوانی، معرفی کتاب، جلسات بحث، نشریه دیواری، مسابقات حضوری و کتبی، معرفی شخصیت‌ها، معرفی سرزمین‌ها و وقایع را در کنار عرضه متون مناسب برای گروه‌های سنی کودک و نوجوان، انجام می‌دهند.

از طریق ادبیات کودکان، فرزندان ما با احساسات و تجربیات افراد دیگر آشنا می‌شوند، تاریخ را فرا می‌گیرند، مرزهای جغرافیایی برایشان مفهوم پیدا می‌کند و همگام با افسانه‌ها، صفات خوب و بد انسانی را تشخیص می‌دهند و برای شجاعت‌ها و فداکاری‌ها اشک ریخته، با پیروزی خوبی بر بدی لبخند شادی بر لب‌هایشان نقش می‌بندد. به عبارتی لذت مطالعه را درک می‌نمایند و عادت به مطالعه را کسب می‌کنند.

پس، یکی از بزرگ‌ترین خدمات کتابخانه‌ها دسترس‌پذیر ساختن منابع مطالعاتی مورد نیاز گروه‌های مختلف، به

یکی از بزرگ‌ترین

خدمات کتابخانه‌ها

دسترس‌پذیر ساختن

منابع مطالعاتی مورد نیاز

گروه‌های مختلف، به

ویژه کودکان و

نوجوانان است.

پستی، کتاب‌رسانی و ترویج فرهنگ مطالعه از طریق پست در میان کودکان و نوجوانانی است که دسترسی به مراکز ثابت کانون ندارند.

به راستی، آیا ما به عنوان والدین، به فرزندان خود کمک کرده‌ایم که عضو کتابخانه‌های عمومی محل یا کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شوند؟ برای اقدام به عضویت در کتابخانه عمومی و استفاده از خدمات متنوع و مفید آن هیچ وقت دیر نیست، ولی مسلماً امروز بهتر از فرداست!

منابع:

- «بیانیه یونسکو درباره کتابخانه عمومی»، ترجمه زهره میرحسینی، فصل نامه پیام کتابخانه، سال پنجم، شماره اول و دوم (۱۳۷۴).
- میرحسینی، زهره، باب الحوائجی، فهیمه: «تصویری اجمالی از کتابخانه‌های عمومی ایران»، فصل نامه پیام کتابخانه، سال ششم، شماره اول (۱۳۷۵).

- GERVASI, ANNE; SEIBT, BETTY KAY. HAND BOOK FOR SMALL, RURAL AND EMERGING PUBLIC LIBRARIES. NEW YORK: ORYX PRESS, 1988.

- GUIDE LINES FOR PUBLIC LIBRARIES. MUNCHEN; NEWYORK: SAUR 1986.

ویژه کودکان و نوجوانان است تا از طریق این منابع پاسخ بسیاری از سؤالات را بیابند و خود را برای رویارویی با آینده آماده کنند.

سایر فعالیت‌های فرهنگی و هنری که توسط مراکز فرهنگی - هنری کانون انجام می‌شود و می‌تواند در تعطیلات تابستان، اوقات فراغت را به نحوی سازنده پر نماید عبارت‌اند از:

- ۱- آموزش هنرهای تجسمی (کاردستی، نقاشی، خوش‌نویسی، و سفالگری)
- ۲- آموزش معارف اسلامی (قرآن، حدیث، عقاید و اخلاق، احکام و تاریخ اسلام)
- ۳- فعالیت‌های گروهی (بازی و سرگرمی، کوه‌نوردی، اردو، بازدید علمی، گردهمایی، جشن‌ها و مراسم مذهبی)
- ۴- فعالیت‌های هنری (نمایش فیلم، فیلم استریپ، نمایش تأثر، بازدیدهای هنری و سرودخوانی)
- ۵- آموزش هنرهای نمایشی (عکاسی، فیلم‌سازی، تئاتر عروسکی و تئاتر زنده). (میرحسینی، ۱۳۷۵، ۳۹)

علاوه بر فعالیت‌های فوق، در مرکز آفرینش‌های هنری و ادبی کانون کارگاه‌های نویسندگی، مقاله‌نویسی و غیره برای علاقه‌مندان برگزار می‌شوند. کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان دارای کتابخانه‌های ثابت، کتابخانه‌های سیار شهری و روستایی و کتابخانه پستی می‌باشد. هدف واحد

هدف کانون ایجاد امکانات لازم برای رشد و پرورش فکر و استعداد های کودکان و نوجوانان و کمک به پر کردن اوقات فراغت آن‌ها به صورت سازنده است.

